

Mbi dy mospërshtatje gramatikore në shkrimet tona

Mr. Agim Spahiu

7 gusht 2007

Përmbledhje

Në këtë shkrim autori është ndalur në një prej shmangieve të shumta, të cilat po vihen re në shkrimet tona të ndryshme shkencore-publicistike, siç është mospërshtatja gramatikore. Këtu bëhet fjalë për: **mospërshtatjen e kryefjalës me kallëzuesin**, dhe **mospërshtatjen e trajtave ndajshtimore**.

1 Mospërshtatja e kryefjalës me kallëzuesin

Në mjetet tona të informimit publik, në shkrime të ndryshme shkencore - publicistike, madje edhe në ato letrare po na bien në sy shumëherë mospërshtatja e kryefjalës me kallëzuesin.

Mospërshtatja vihet re zakonisht kur kryefjala është në numrin njëjës, kurse kallëzuesi në shumës dhe anasjelltas. Ja disa shembuj:

1. *Stafi mjekësor janë* duke kryer analiza për të kuptuar arsyet.
2. *Kosova në BE do të hyjnë* si partner i fuqishëm. (Një titull nga një shkrim gazetaresk).
3. Personeli i këtij spitali shprehin me fjalët.
4. Edhe Shkupi i bashkohen entuziazmit për vizitën e Bushit. (Titull).
5. Pushtimi romak dukshëm e keqësuan jetën e popullatës ilire,
6. Në ndërtesën ku krishterimi dhe muslimanizmi flet me të njëjtën gjuhë. (Titull, po ashtu).

Ndërtimet e këtilla sintaksore bien ndesh me rregullat gramatikore të gjuhës sonë. Edhe po të përktheheshin këta shembuj në gjuhë të tjera kështu si janë, prapëseprapë do të dilnin gabim, sepse edhe në gjuhë të tjera vlen e njëjta rregull. Prandaj, drejt është po të thuhej e të shkruhej: *Stafi mjekësor është duke kryer analiza për të kuptuar*

arsyet. Kosova në BE do të hyjë Personeli i këtij spitali shprehet me fjalët: Edhe Shkupi i bashkohet entuziazmit për vizitën e Bushit. Pushtimi romak dukshëm e keqësoi jetën e popullatës ilire. . . . ku krishterimi dhe myslimanizmi flasin me të njëjtën gjuhë.

Sipas një rregulle të përgjithshme që vlen, natyrisht, edhe për gjuhë të tjera, kur kryefjala e fjalisë është në numrin njëjës, s'ka dyshim se edhe kallëzuesi a trajta foljore duhet të jetë në numrin njëjës dhe anasjelltas. Por një përjashtim përbën rasti kur kryefjala është e shprehur me njërën nga fjalët e tipit: shumica, një pjesë, gjysma etj., të ndjekura zakonisht nga një emër në gjinore shumës, atëherë gramatikiqisht folja - kallëzues përdoret në shumës, si p. sh: Shumica qëndronin në këmbë, pas bankave, ku ishin ulur me pleqtë. Shumica e vërejtjeve m'u bënë në formë pyetjesh. Gjysma e të ardhurave qëndruan në fshat. Një pjesë e fshatarëve lanë punën dhe u grumbulluan te hani¹. Mirëpo, kur kryefjala është e shprehur në formë togfjalëshi të tipit: Unë me të vëllanë/Agroni me të vëllanë/ marrin foljen - kallëzues në numrin shumës, si në fjalinë: Unë me vëllanë ishim të gëzuar që do të na vinte gjyshja². Por, kur gjymtyra emërore nuk pasohet me gjymtyrën *me të vëllanë*, atëherë folja - kallëzues duhet të jetë në numrin njëjës, si në shembullin: Teuta shkoi në mal me të vëllanë. (= **me vëllanë**, si kundrinë me parafjalë).

2 Mospërshtatja e trajtave ndajshtimore

Edhe te gjymtyra e ndajshtimit kemi vërejtur shumë herë mospërshtatje. Ja disa shembuj: Në përkujtim të poetit Mirko Gashit; Amaneti i fundit i komandantit legjendar Agim Ramadanit; Eshtrat e poetit të madh shqiptar at Gjergj Fishtës u hodhën në lumë, . . . U botua njëra nga veprat e fundit të akademik Sabri Hamiti, . . . ; Për këtë duhet t'i referohemi Akademik Mark Krasniqi, i cili. . . ; etj.

Në të gjithë këto raste ndajshtimi është përdorur gabimisht, ngase, sipas një rregullave gramatikore të gjuhës sonë, ndajshtimi është një lloj përcaktori i cili gjithmonë shprehet me emër të pashquar në formën e rasës emërore dhe përshtatet vetëm në numër me gjymtyrën e vet të përcaktuar³. Pra, në shembujt e lartshënuar është bërë gabim, ngase edhe ndajshtimi edhe trajta e përcaktuar janë përdorur në të njëjtën rasë. Prandaj, është dashur të thuhet: Në përkujtim të poetit **Mirko Gashi**; . . . si komandantit legjendar **Agim Ramadani**; Eshtrat e poetit të madh shqiptar at **Gjergj Fishta**. . . ; . . . duhet t'i referohemi **akademik** Mark Krasniqi (nuk duhet të shënohet fjala *akademik* me shkronjë të madhe, A. S.) etj. Pra, në analizën gramatikore si trajta ndajshtimore konsiderohen vetëm emrat e nënvizuar, sepse janë përdorur në trajtat e tyre të pashquara kundruall trajtave të tyre të përcaktuara, siç janë emrat: **i poetit, i komandantit, Mark Krasniqi**.

Pra, këtu kemi të bëjmë me një luhajtje, moskonsekuencë gramatikore, ngase artikull-shkruesi, ka shumë të ngjarë, e ngatërron trajtën ndajshtimore me gjymtyrën e përcaktuar mu nga fakti se shpeshherë këto ndërtime sintaksore realizohen nëpërmjet veçimit.

¹Shih Grup autorësh, *Gramatika e gjuhës shqipe 2, Sintaksa*, ASHSH, Tiranë, 1996, f. 200.

²Po aty, f. 200.

³Shih Gramatika e gjuhës shqipe 2, Tiranë, 1996, f. 237.

Sipas një rregulle gramatikore të gjuhës sonë, ka mundësi që emrat e plotë të njerëzve të përdoren si ndajshtime të veçuara duke përkuar në rasë me fjalën e përcaktuar, si p. sh: Kujtimi natën e kaloi në banesën e tij bashkë me ndihmësmjekun, Petrit Fugën⁴. Mirëpo, këta emra, sa herë që nuk përkojnë në rasë me fjalën e përcaktuar, funksionojnë si ndajshtime të paveçuara, prandaj ndarja e tyre me presje në këto raste është shkelje e normës, si p. sh.: Dhoma e mbushur plotë, sapo filloi mbledhja, bubulloi nga fjalët e kryetarit të këshillit popullor Musa Berisha⁵.

⁴Shih Vep., e cit., f. 342.

⁵Po aty f. 342.